

METODE DE FORMARE ȘI DEZVOLTARE A GÂNDIRII CLINICE. CAZUL CLINIC.

NINA GLOBA

MASTER ÎN MANAGEMENTUL SĂNĂȚII PUBLICE

SUBIECTE ÎN DISCUȚIE

- ◉ SPICES în educația medicală modernă.
- ◉ Formarea și/sau schimbarea competențelor/comportamentului medicului.
- ◉ Instruirea bazată pe problemă (IBP).
- ◉ Învățământul bazat pe caz clinic (ÎBCC).
- ◉ Studiul de caz: utilitate, elaborare, cerințe.

SPICES în educația medicală modernă

Tradițională Modernă

- Orientată spre profesor → Student centered
(centrată spre student)
- Achiziție pasivă → Problem based
(bazată pe caz)
- Bazată pe disciplină → Integrated
(integrată/ modulară)
- Bazată pe spital → Community - based
(bazată pe comunitate)
- Standardizată → Elective
(alege studentul)
- Oportunistă → Systematic (continuă)

Formarea și/sau schimbarea competențelor / comportamentului

Are loc la **3** nivele:

1. **Cunoștințe** (gândire / competențe cognitive intelectuale)
2. **Abilități** (acțiune / competențe psihomotorii)
3. **Atitudini** (sentiment / afectiv)

**Competențe / Comportament format sau
schimbat**

Un PROFESOR de succes

- **Un PROFESOR** Nu numai că are nevoie de cunoștințe, deprinderi și resurse suficiente, dar și de atitudini corecte și înțelegerea întregului context și mediu cultural pentru a fi capabil să facă procesul de studiere potrivit necesităților participanților.
- **!!!** Pentru realizarea cu succes a obiectivelor, este necesar de a alege din multitudinea de metode și tehnici pe cele mai potrivite pentru persoanele pe care le învață și corespunzătoare circumstanțelor sau evenimentului de studiere.

CEL MAI DE SUCCES PROCES DE STUDIERE

- ◉ Este bazat pe ceea ce este deja cunoscut, măcar parțial de participant
- ◉ Este condus de necesitățile concrete ale participantului
- ◉ Implică participarea activă a audientului
- ◉ Folosește resursele proprii ale participantului
- ◉ Include informația potrivită la timpul potrivit
- ◉ Include autoevaluarea

DE CE INSTRUIRE BAZATĂ PE PROBLEMĂ SAU ÎNVĂȚARE BAZATĂ PE CAZ CLINIC???

**Activitatea medicului se rezumă cel
mai frecvent la rezolvarea cazurilor
clinice**

**Pentru ca să se poată face față cu
succes situațiilor din practică,
viitorul medic trebuie să dezvolte
abilități de soluționarea a acestor
cazuri**

Întrebare:

**Care este modalitatea de
utilizare a cazurilor clinice în
cadrul departamentului Dvs.?**

ÎNTREBĂRI

- ◉ Cine din Dvs., a fost implicat în procesul de elaborare a cazurilor clinice?
- ◉ Ce dificultăți ați întâmpinat?
- ◉ Care sunt întrebările la care trebuie să dăm răspuns înainte, în timpul și după aplicarea studiului de caz

TERMINOLOGIE / CONCEPTE

- ⊙ **Studiu de caz;**
- ⊙ **Situație - Problemă;**
- ⊙ **Instruire bazată pe problemă;**
- ⊙ **Învățare bazată pe caz**

CLARIFICAREA CONCEPTELOR

- ◉ Un studiu de caz (situație - problemă) reprezintă descrierea unei situații ipotetice care este utilizată pentru analiză și discuții
- ◉ Instruirea, (studierea, învățarea) Bazată pe Problemă (IBP sau PBL - Problem Based Learning) este o metodă de predare, un instrument educațional utilizat pentru a dobândi cunoștințe medicale și fundamentale noi (implementată în Canada în 1970)

CLARIFICAREA CONCEPTELOR

- ◉ Învățarea Bazată pe Caz Clinic (IBCC sau CBCR - Case-Based Clinical Reasoning) reprezintă o metodă de formare, care se aseamănă cu IBP, dar este de obicei focusată pe aplicarea cunoștințelor medicale care au fost deja dobândite

Ideea de bază a raționamentelor bazate pe caz clinic este că persoana este învățată să gândească cu o orientare clinică, mod bazat pe problema

Instruirea Bazată Pe Problemă

Explicații

- ⊙ Este ca un tip de modul introdus în curriculum
- ⊙ Grupurile de 8-10 persoane, se întrunesc de 2 sau 3 ori pe săptămână pentru 2 sau 3 ore.
- ⊙ Studenții îndeplinesc roluri: un șef, un secretar, care se schimbă la fiecare caz și 6 sau 8 membri ai grupului.
- ⊙ Profesorul este mediator și ghidează procesul
- ⊙ Timp de o săptămână se lucrează asupra unui singur caz.
- ⊙ Studenții utilizează provocările, din cazul - problemă pentru a formula obiectivele sale de învățare.
- ⊙ Apoi ei studiază independent înainte de a se reuni în grupuri pentru a discuta.

Materialul utilizat

- ◉ Cazul clinic
- ◉ Date experimentale și de laborator
- ◉ Fotografii
- ◉ Secvențe video
- ◉ Articole științifice
- ◉ Un pacient real sau standardizat

7 etape de urmat

1. Citirea materialului, condițiilor cazului, identificarea și clarificarea termenilor.
2. Definirea și specificarea problemei.
3. Identificarea posibilelor soluții.
4. Sumarul concluziilor.
5. Determinarea obiectivelor de învățare pentru săptămâna în curs.
6. Studiul individual pe parcursul săptămânii.
7. Reuniunea și discutarea, prezentarea rezultatelor studiului individual, verificarea de către mediator a obiectivelor educaționale.

Utilitatea metodei

- ◉ Dobândirea cunoștințelor
- ◉ Abilități de comunicare
- ◉ Abilități de lucru în echipă
- ◉ Abilități de soluționare a problemelor
- ◉ Responsabilitate pentru învățare independentă
- ◉ Partajarea, schimbul de informații
- ◉ Respect pentru ceilalți

Învățământul bazat pe caz clinic (ÎBCC)

- În literatura științifică privind educația medicală se arată că este important ca clinicienii să învețe a soluționa problemele clinice practicând asupra multor și diverselor probleme.
- În acest aspect se recomandă a utiliza și ÎBCC
- Acesta ia forma unui curs longitudinal pentru un semestru, un an sau chiar mai mulți
- Poate fi adaptat mai ușor la curriculum tradițional existent.
- Obiectivele educaționale sunt fixate în caz.

ÎNVĂȚĂMÂNTUL BAZAT PE CAZ CLINIC

- ◉ Studenții se întâlnesc în componența prestabilită o dată pe săptămână sau o dată în doua sau trei săptămâni
- ◉ Componența grupurilor este de 10-12 persoane
- ◉ Se rezolvă o problemă clinică în timpul unei sesiuni de 2 sau 3 ore
- ◉ Profesorul este în rol de consultant
- ◉ Rolurile jucate de studenți: ”profesori”, care se schimbă la fiecare caz și membrii grupului

Aspecte de procedură

- Cazurile au o parte introductivă, descriind pacientul în felul în care s-a prezentat la clinician (medic de familie, urgență etc.)
- Descrierea cazului trebuie să includă aspecte din științele fundamentale și patofiziologice, pentru a asigura integrarea lor cu cele clinice.
- Această descriere continue cu întrebări și sarcini
- La momente fixe se furnizează rezultatele investigației pacientului de către studenții ce joacă rolul de profesori (2 sau 3)

EVALUAREA ACTIVITĂȚII

Evaluarea formativă:

- **Studentii vor fi evaluați de fiecare consultant la fiecare sesiune**
- **Drept criterii de evaluare vor servi:**
 - Nivelul de pregătire pentru sesiune
 - Gradul de implicare în rezolvarea cazului
- **Criterii suplimentare pentru studenții în rol de profesor:**
 - Pregătirea lor mai aprofundată
 - Capacitățile de a coordona cu activitatea grupului

Evaluarea sumativă: examen în scris cu întrebări din cazuri, iar nota finală va lua în considerație și nota medie la modul.

Materiale necesare

1. Un ghid general cu explicarea regulilor și acțiunilor de întreprins
2. ”Versiunea Studentului” a cazului pentru fiecare sesiune
3. ”Versiunea Studenților Profesori” a cazului pentru fiecare sesiune
4. O versiune integră a cazului pentru fiecare sesiune”Versiunea Consultantului”
5. Una-două pagini cu informații suplimentare despre pacient ce vor fi date studenților pe parcurs
6. Opțional, mai multe informații pregătite de studenții în rol de profesor

REPARTIZAREA MATERIALELOR

- 1 și 2 sunt distribuite tuturor studenților la începutul sesiunii; iar 5 la sfârșitul sesiunii
- 3 va fi distribuit studenților în rol de profesor la începutul sesiunii
- 4 este doar pentru consultant

Versiunea consultantului include toată informația, inclusiv cu explicațiile de rigoare.

!!! În rol de consultanți pot fi antrenați nu doar profesorii dar și rezidenții sau studenții de la anii mai mari

DIAGRAMA VEEN

Notați în diagramă cât mai multe deosebiri și asemănări între

- ◉ **Instruirea Bazată pe Problemă și**
- ◉ **Învățământul Bazat pe Caz Clinic**

◉ **Repartizarea și analiza cazurilor**

criterii:

- **Cum este construit?**
- **Cum și când este aplicat?**

STUDIUL DE CAZ (I)

- ◉ Un studiu de caz este o “istorie” care derivă dintr-o situație reală sau imaginară;
- ◉ Conține date, dar poate să conțină și opinii, dialog și prejudecăți;
- ◉ Studiul de caz oferă o situație de dilemă (analiza unei probleme și găsirea soluției din cel puțin două);
- ◉ Poate fi complex dar și destul de simplu.
- ◉ Oferă ocazia de a dezvolta abilități

STUDIUL DE CAZ (II)

Utilitatea studiului de caz:

- Dezvoltă gândirea critică și gândirea clinică;
- Oferă ocazia de a dezvolta abilități de luare a deciziilor și soluționare a problemelor în condiții ” de laborator”;
- Oferă experiențe reale și practice;
- Promovează discuțiile în grup și rezolvarea de probleme în echipă
- Dezvoltă abilități de lucru în echipă
- Ajută la testarea cunoștințelor/ abilităților.

ALTE AVANTAJE ALE STUDIULUI DE CAZ

- ⊙ Implică un element de necunoscut
- ⊙ Situația ipotetică nu implică riscuri
- ⊙ Participanții sunt implicați activ
- ⊙ Este nu doar util dar și comod pentru participant

UTILIZÂND STUDIUL DE CAZ ȚINEM CONT CĂ:

- ⊙ **la mult timp;**
- ⊙ **Poate să nu mai fie actual;**
- ⊙ **Informația trebuie organizată într-așa un mod ca să nu ofere soluția de-a gata;**
- ⊙ **Informația incompletă/incorectă, eronată poate distrage atenția, de aceea nu utilizăm prea multă;**

UTILIZÂND STUDIUL DE CAZ ȚINEM CONT CĂ:

- ⦿ Profesorul trebuie să cunoască foarte bine cazul.
- ⦿ Deseori există mai mult de o soluție
- ⦿ Întrebările trebuie selectate și structurate pentru a răspunde obiectivului propus
- ⦿ Problemele sunt deseori complexe și cu multe fațete, fiind dificil sau chiar imposibil de a-l rezolva definitiv

CUM ELABORAM UN STUDIU DE CAZ?

- **Determinăm obiectivele.**
- **Creăm situația.**
- **Avem grijă să existe dilema.**
- **Adăugăm date, personaje și alte elemente necesare cum ar fi:**
 - **Evenimente înainte și după situație;**
 - **Emoții trăite;**
 - **Date tehnice, financiare și organizaționale;**
 - **Informație istorică, antecedente;**
 - **Aspecte culturale și educaționale;**
 - **Oamenii și grupurile implicate.**
- **Structurăm evenimentele într-o istorie coerentă.**
- **Utilizăm ”condimente” (filme, poze, articole etc.).**

◎ Cum punem întrebările la un studiu de caz?

ACTIVITATE INDIVIDUALĂ

- **Sarcina:**

Notați pe foi diferite

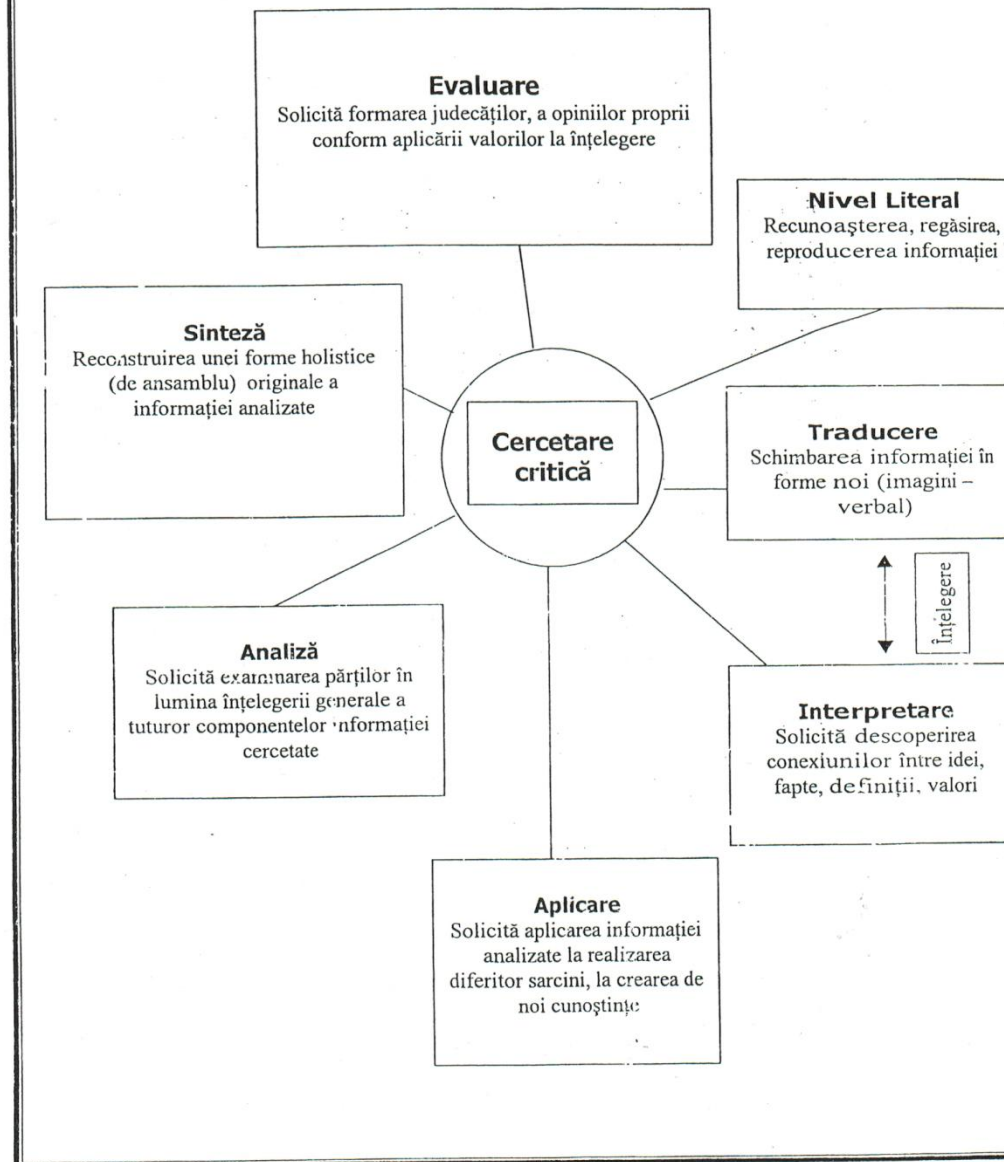
2 întrebări mai frecvente pe care le aplicăm la un studiu de caz

2 întrebări dintr-un bilet de examinare

CERINTE FAȚĂ DE FORMULAREA ÎNTREBĂRILOR

- ◉ **Formulate corect, simplu, accesibil;**
- ◉ **Să nu sugereze răspunsul;**
- ◉ **Să fie gradate și variate;**
- ◉ **Să stimuleze operațiile gândirii;**
- ◉ **Să fie urmate de o pauză suficientă pentru construirea răspunsului.**

INTEROGAREA MULTIPROCESUALĂ
(adaptare după taxonomia obiectivelor elaborată de B.S. Bloom)

TEHNICA INTEROGAREA MULTIPROCESUALĂ

Tipologia întrebărilor (bazată pe taxonomia lui Bloom):

1. Întrebări literale - cer informații exacte despre cele prezentate în text. Acestea reclamă un efort minim din partea studentului (exe. *Ce cunoașteți despre?*);
2. Întrebări de traducere - necesită o modificare a informației, o restructurare, o reprezentare în alte imagini, transpunerea cuvintelor în imagini sau a imaginilor în cuvinte (exe. *Încercați să ilustrați grafic fenomenul, etapele sau Explicați cum înțelegeți ceea ce este ilustrat grafic?*)

TEHNICA

INTEROGAREA MULTIPROCESUALĂ

3. Întrebări interpretative - cer descoperirea conexiunilor, dintre idei, fapte, definiții și argumentarea lor. (exe. *Cum credeți din ce cauză și cum s-a ajuns la o atare stare de lucruri? Care au fost cauzele care au dus la diminuarea nivelului de hemoglobină?*)
4. Întrebări aplicative - oferă posibilitatea de a rezolva probleme de logică sau de a dezvolta idei; țintesc pe obiectivele atitudinale (*Care este diagnosticul?*)

TEHNICA

INTEROGAREA MULTIPROCESUALĂ

5. Întrebări analitice - se formulează pentru a cerceta în profunzime subiectul, examinându-l din unghiuri diferite. Fiecare expune argumente și contraargumente (exe. *Dvs. sunteți pro sau contra, argumentați-vă poziția?*)
6. Întrebări sintetice - încurajează rezolvarea creativă, nestandard a problemei. Studenții vor utiliza în acest scop toate cunoștințele și experiența, ele obligă studentul să se implice personal și să propună o soluție. (exe. *Cum ați soluționa Dvs. problema? Ce schemă propriede tratament ati propune?*)

TEHNICA

INTEROGAREA MULTIPROCESUALĂ

7. Întrebări evaluative - reclamă aprecieri din partea audienților urmând ca ei să dea calificative bun/rau, corect/greșit (exe. *Cum credeți, a procedat corect medicul sau nu? Cum ați fi procedat Dvs. fiind în locul lui? Care ar fi fost atitudinea Dvs. în situația data?*)

PROCESUL DE APLICARE A STUDIULUI DE CAZ

1. Se prezintă cazul
2. Se dă timp participanților să se familiarizeze cu cazul
3. Se prezintă întrebările pentru discuții
4. Se oferă timp participanților să rezolve problema
5. Se roagă participanții să prezinte soluțiile

PROCESUL

6. Se analizează toate soluțiile prezentate
7. Se rezumă principalii pași, se fac concluzii
8. Participanții sunt întrebați în ce măsură cazul poate fi relevant pentru activitatea lor
9. Participanții sunt întrebați ce au învățat din acest exercițiu

SCRIEREA CAZURILOR

- ⦿ **Necesită cunoștințe, abilități și experiență**
- ⦿ **Cazul trebuie să fie reprezentativ pentru un domeniu**
- ⦿ **Cazul trebuie să reprezinte o importantă și frecventă problemă medicală**
- ⦿ **Cazurile trebuie să includă valori educaționale.**

Întrebările care se pun:

- ⦿ Care este problema? La ce diagnostic vă gândiți?
- ⦿ Listați toate ipotezele privind cauzele
- ⦿ Identificați posibilul mecanism patogenetic
- ⦿ Ce aspecte privind istoricul bolii le considerați a fi importante?
- ⦿ Ce este important pentru examenul fizic?

Întrebările care se pun:

- Ce investigații paraclinice și de laborator ar trebui indicate, argumentați?
- Cu care maladii veți face diagnosticul diferențiat și de ce?
- Care este diagnosticul final, expuneți argumentele pro?
- Care ar fi cea mai bună tactică de tratament și de ce? Care alte metode mai pot fi utilizate?
- Ce părere aveți despre pronostic?
- Cum ar trebui să se desfășoare supravegherea ulterioară a pacientului?

◎ **Activitate practică**
Analiza repetată a cazului:
„+” și „-” ale cazului
propriu

REFLECȚII

Scrierea Eseului de 5 minute

- Atunci când voi scrie un caz / situație - problemă voi ține cont de....
- Atunci când voi aplica un studiu de caz voi ține cont de....

○ **Prezentarea eseului și
concluzii în baza lui**

Întrebări:

- ◉ **Despre ce am discutat astăzi?**
- ◉ **Ce obiective credeți că s-au realizat în cadrul acestei lecții?**
- ◉ **Ce tehnici noi de predare ați însușit?**
- ◉ **Ce a fost cel mai util pentru Dvs. din cele discutate?**

⦿ **Vă mulțumesc pentru
atenție!!!**